6. Hatalı Okuyuş (Lahn)

Lahn sözlükte "name, ezgi, okurken ya da konuşurken hata etmek, doğru olandan sapmak, bir şeye meyletmek" anlamlarına gelir.

Kur'an tilavetinde ise harflerin zat ve sıfatlarında hata yapma, tecvid kurallarına riayet etmeme, harekelere dikkat etmeme gibi nedenlerle ortaya çıkan hatalı okuma şekline "lahn" denir.

Kur'an Kerim tilavetinde asıl olan, onu doğru, düzgün ve hatasız okumaktır; manayı bozan hatalara düşmemektir. Tilavette hata yapmamak içinde tecvid kurallarını, özellikle de harflarin mahreç ve sıfatlarını iyi kavramak gerekmektedir. Bunlar iyi kavranmadığı zaman usulüne uygun bir tilavet yapmak mümkün olamamaktadır. Tecvid ilminde lahn ikiye ayrılır:

Lahn-i Celî: Kelimenin yapısına (lazımî sıfatlar) ilişkin hatalardır. Kelimeleri oluşturan herhangi bir harfin mahrecinde, sıfatında, hareke veya sükûnunda yapılan hataya lahn-i celî (açık hata) denir. Lahn-i celî, dinleyenlerin de fark edebileceği türden hatalardır. Bu hatalar ister anlamı bozsun isterse bozmasın fark etmez. Bu nedenle Kur'an tilavetinin bu hatalardan korunacak şekilde geliştirilmesi farzdır.[15]

15 Abdurrahman Çetin, Kur'an Okuma Esasları, s. 328.

Lahn-i celî üç şekilde oluşur:

1. Harfin yapısında oluşan hata: Bir harfi mahreç veya sıfatına dikkat etmeden başka bir harf gibi telaffuz etmek; peltek harfi keskin okumak, elif ile ayn harfinin mahrecini karıştırmak, veya medd-i tabiîyi uygulamamaktan dolayı oluşan hatadır.

Örnek: ذَلَّ kelimesini زَلَّ şeklinde;

خَلَقَ kelimesini حَلَقَ şeklinde;

وَلَا الضَّٓالّ۪ينَ lafzını وَلَا الظَّٓالّ۪ينَ şeklinde;

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ lafzını اَلْحَمْدُ رِلّٰهِ şeklinde;

قَاتَلَ kelimesini قَتَلَ şeklinde okumak.

2. Harekede oluşan hata: Harfin harekesini değiştirmek ya da harekeli harfi sakin okumaktır.

Örnek: اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ lafzını اَلْحَمْدُ لِلّٰهُ şeklinde;

اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ lafzını اَنْعَمْتُ عَلَيْهِمْ ya da اَنْعَمْتِ عَلَيْهِمْ şeklinde;

يُخَادِعُونَ اللّٰهَ وَالَّذ۪ينَ اٰمَنُوا lafzını يُخَادِعُونَ اللّٰهُ وَالَّذ۪ينَ اٰمَنُوا şeklinde okumak.

3. Sükûnda oluşan hata: Sakin bir harfe hareke vermektir.

Örnek: اَلْحَمْدُ kelimesini lam harfine esre harekeke vererek اَلِحَمْدُ şeklinde;

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ lafzını لَمْ يَلِدِ وَلَمْ يُولَدِ şeklinde okumak.

Lahn-i Hafî: Kelimenin yapısına (mahreç, sıfat ve harekeye) ilişkin olmayan, harflerin geçici özellikleri (ârizî sıfatlar) ile ilgili hatalardır. Kelimenin yapısını bozmayan, tecvid kurallarını ya eksik uygulamaktan ya da hiç uygulamamaktan kaynaklanan hatalardır. Ancak tecvid kurallarını bilenlerin fark edebileceği türden hatalar olması nedeniyle bu hatalara lahn-i hafî (gizli hata) denir.

Lahn-i hafî yapmamak için tecvid kuralları iyi kıvranılmalı, tilavette özenli olunmalı ve düzenli olarak talim çalışması yapılmalıdır. Bu hatalar, ister anlamı ister bozsun isterse bozmasın tilavetin akıcılığına, manevi hazzına ve bereketine gölge düşürür. Bu nedenle Kur'an tilavetinde hatasız bir okuyuş gerçekleştirmek vaciptir.[16] Lahn-i hafî iki şekilde olur:

1. İhfa, izhar, idgam, iklab veya gunneyi ya eksik yapmak ya da terk etmek; ince harfleri kalın, kalın harfleri ince okumak; medleri ya gereği kadar uzatmamak ya da gereğinden fazla uzatmaktan kaynaklanan hatalar.

2. Ra harfindeki tekrir sıfatını, nun ve mim harflerindeki gunneleri eksik ya da veya fazla yapmaktan kaynaklanan hatalar.

16 Abdurrahman Çetin, Kur'an Okuma Esasları, s. 329.

DİNLEYELİM - UYGULAYALIM

Lokman suresini öğretmeninizden veya interaktif öğretim materyallerinden dinleyiniz ve sureyi arkadaşlarınızla birlikte sırasıyla okuyunuz.

Tilavet esnasında tespit ettiğiniz okuyuş hatalarını öğretmeninizle birlikte oluşturacağınız örnek bir "değerlendirme formu"na işleyiniz. Okuyuş hatalarının sebebini ve çeşidini açıklayınız.